

a világ leghaladóbb tudománya a vallásról, hogyan szemléli a marxizmus-leninizmus alapján álló tudományos világnézet a vallás keletkezését és fejlődését — erről szól V. K. Nyikolszkij szovjet tudós könyve.

Nyikolszkij bebizonyítja — szemben a teológusok állításával —, hogy a vallás nem transcendens, túlvilági eredetű, nem valami deus ex machina, felsőbb isteni beavatkozás hozta létre, hanem az emberiség fejlődése során keletkezett. Az embernek nem is volt mindig vallásos hite, az emberiségnek volt egy hosszú valláselötti korszaka. Az időszámításunk kezdete előtt kb. 3—4 ezer évvel élő „heidelbergi“ és „simantrop“ embernél a tudomány semmiféle nyomát sem találta a vallásnak.

Az embernek kezdetben nem voltak és nem is lehettek vallásos képzelei. A vallásos híhez már fejlett képzelőerőre, kombinatív képességre, elvont gondolkodásra volt szükség, ezekkel pedig az ősember még nem rendelkezett.

Nyikolszkij könyve elsősorban az ősközösség vallásával foglalkozik. Az ősközösség idején minden természeti jelenség, tűz, betegség, villámzás, eső, stb. titokzatos volt az ember előtt. A szerző rámutat arra, hogy az álom milyen jelentős mértékben járult hozzá a vallás s a testtől független lélek eszméjének kialakulásához. Titokzatos s megmagyarázhatatlan volt számára, hogy miképp lehet az, sátrában, barlangjában fekszik s közben álmában az erdőn vadászik. A szerző igen bő néprajzi példaanyaggal szemlélteti megállapításait. Könyve tartalmazza azokat a jelentős felfedezéseket, amelyeket szovjet tudósok, archeológusok tettek s amelyek döntő bizonyítékok a vallás keletkezésének marxista-leninista elméletéhez. Okladnyikov fiatal szovjet archeológus üzbe-kisztáni barlanglelete, Jefimenko Voronyeys közelében végzett ásatásai, Polikarpovics, Zamjatin leletei mind azt bizonyítják, hogy a vallás keletkezésének kérdésében a szovjet tudomány megbízható és pontos adataival végleg eldöntötte a vitát.

Nyikolszkij könyve jelentőségét fokozza, hogy ír azokról a mai vallási szertartásokról, valamint azokról a hiedelmekről és babonákról is, amelyek az ősvallások mágikus maradványai. A gettatóerek-ban, a szemmelverő emberekben való hit, bizonyos napoknak és számoknak a szerencsétlen-jelleg tulajdonítása, mai vallási hiedelmek és talizmánok, stb. mind távoli történelem-

előtti időkből örökölt misztifikációk s természetesen semmivel sincs több értelmük, mint az ősvallások tabuinak.

A tudomány kezdetől fogva kibékíthetetlen harcban áll a babonával, mivel „a tudományt éppen azért nevezik tudománynak, mert nem ismer el fétist, nem fél kezét emelni arra, ami lejárt magát, ami elavult és élesen figyel a tapasztalat, a gyakorlat szavára“ (Sztálin). Amikor a tudomány egy lépést tesz előre, a vallás egy lépést tesz hátra, írja a szerző. Tudományos felvilágosítással a hiedelmek, babonák, misztikumok ellen — ez a haladó tudomány célkitűzése. Ennek a felvilágosító tudományos munkálkodásnak nagy szolgálatot tesz Nyikolszkij könyve.

KIRÁLY JÓZSEF

N. K. KRUPSZKÁJA: VALOGATOTT PEDAGÓGIAI TANULMÁNYAI. (Hungária.)

Tizenegy évvel ezelőtt halt meg Nagyvezda Konsztantína Krupszkája, a Bolsevik Párt lángelkű harcosa. Fiatal lányként kapcsolódott be a munkásmozgalomba, hogy tanítsa a munkásokat, kifejlessze bennük a forradalmiságot, hogy fejlessze szociális öntudatukat. Így kezdődött fontos munkássága a pétervári munkásnegyed egyik iskolájában. Ezt a munkát folytatta közoktatási népbiztos-helyettesi minőségében, ahol a Bolsevik Párt már a szovjet halálom első évtizedeiben fontos feladatokkal bízta meg.

Krupszkája hosszú éveken át, számtalán, földalatti mozgalomban, emigrációban nagy segítségére volt Leninnek az első bolsevik káderek nevelésében. Fáradhatatlan hirdetője volt Marx és Lenin tanításainak és annak a politikának, amelyet a Bolsevik Párt folytatott a munkások, parasztok, az értelmiség és az ifjúság fellemelkedéséért.

Sokoldalú tevékenységet fejtett ki a közoktatás terén, fáradhatatlanul dolgozott a szovjet iskola kialakításán, de a legtöbb figyelmet a politikai felvilágosító munkának szentelte. 1937-ben ezt mondta a szerpuhovi kerület választási előtt: „Az a nagy öröm jutott osztályrészemül, hogy tagja lehetek a Bolsevik Pártnak, dolgozhattam Lenin elvtárs irányítása alatt, dolgozhattam Sztálin elvtárs irányításával. Az a páratlan öröm jutott osztályrészemül, hogy láthattam, mint alakult át országunk a cárizmus, a földesurak, a nagytőkésék által eltiport, szegény országból a szocializmus országává.“

Krupszkájája gazdag és termékeny életművének hosszmetzetét adja az az írásai egy részéből összeállított kötet, amely nemrég jelent meg magyarul. Krupszkájája önéletrajza, amellyel a magyar kiadás kezdődik, egy kiváló munkásságú bolsevik káder fejlődését és munkásságát tükrözi.

Könyvének többi tanulmányjaiból a Bolsevik Párt nevelési mozgalmanak teljes képe tárul élénk annak forradalmi kezdetétől fogva egészen a kibontakozott szovjet iskolaig. A Bolsevik Párt nevelésügyét és művelődéspolitikáját világítják meg azok a cikkek, amelyek az Októberi Szocialista Forradalom idejéből, a szocialista nevelési gondolkodás kezdetéből valók. Különösen megvilágítják Krupszkájája egyes tanulmányai Lenin nevelési és művelődéspolitikai célkiűzéseit. Krupszkájája válogatott pedagógiai munkáinak ez a gyűjteménye főként iskolai vonatkozású cikkeket tartalmaz. Ezek a tanulmányok megvilágítják a szovjet iskola céljait és feladatait, a tanító szerepét, a kommunista nevelés szervezetét és módszerét az iskolai órákon és az iskolán kívüli munkában is. A gyűjtemény olyan cikkeket is tartalmaz, amelyek az iskolába még nem járó gyermekek nevelésének kérdéseivel foglalkoznak.

Krupszkájája tanulmányainak magyar nyelven való kiadása igen jelentős eseménye a magyar pedagógiai irodalomnak. Most, hogy Pártunk ébersége leplezte a köznevelésünkbe, a magyar nevelés elméletébe és gyakorlatába befurakodott osztályellenségét, kétszeresen fontos feladat vár a magyar pedagógusokra. Jóvá kell tenni azokat a mulasztásokat, amelyeket a nevelésügyünkbe befurakodó ellenség tett, fel kell számolnunk a nevelési elmélet és gyakorlat terén a burzsoá irány, a pedológia, a kozmopolitizmus maradványait, s munkásaink, dolgozó parasztjaink gyermekeiből minél több jó kádert kinevelve kell megvalósítani a szocialista nevelésügy nagyszerű rendjét. Ebben a munkában pedig iránytűként példa, fontos elméleti és gyakorlati eligazítás Krupszkájája kötete, amely *Kalinin* pedagógiai írásai, *Makarenko* nevelési regényei és tanulmányai mellett a szocialista nevelésügy egyik legfontosabb írása.

Kár, hogy a magyar kiadásból a jegyzetek és a tárgymutató elmaradt, a könyvben, amely igen sok tanulmányt foglal magába, még tartalommutató sem találunk. Ez a felületességre való sajnálatos mulasztás igen megnehezíti Krupszkájája értékes és hasznos kötetének használatát.

KIRÁLY JÓZSEF

S Z I M O N O V: HARCOLO KINAI (Szikra.)

Szimonov nevét a magyar közönség jól ismeri. Nagyszerű szindarabja az Idegen árnyék, színpadra is alkalmazott regénye a Nappalok és éjszakák nagy sikert aratott. Szimonov a Szovjetunió irodalmi életének kimagasló személyisége. Egyik vezetője volt annak az irodalmi és tudományos delegációnak, mely nemrégiben a Kínai Népköztársaságot meglátogatta.

Szimonov elvtárs ezt a művét ezelőtt a látogatás előtt néhány hónappal írta, amikor még délvidéken dúltak a harcok és ő, mint tudósító járta a Kínai Néphadsereg frontjait.

A műben élénk színekkel ecseteli a kínai katonai hősiességét és emberieségét legyőzött ellenségeivel, a hazaáruló Csang-Kai-Sek zsoldosokkal szemben. A könyvből azonban nemcsak a Néphadsereg erkölcsi és katonai fölényét ismerjük meg, hanem megismerkedünk a felszabadult kínai néppel is. Azzal a néppel, amelynek legjobb fiaiból alakult ki évtizedes harcok során a Kínai Néphadsereg és amely mindenütt hátrékkal fogadja érte harcoló fiait.

Maró gúnnyal leplezi le a Kuomintang-rendszer rothadságát, bomlását és élesen szembeállítja azzal a haladó, az új, a kultúrát terjesztő népköztársaság katonáit.

A mű több, mint riport. A megszólaltatott kínai katonákon és tisztéken keresztül megmutatja a Kínai Néphadsereg győzelmének igazi okait: hűség a néphez, hűség a Szovjetunióhoz. A Szovjetunió történetéből, tapasztalataiból tanul a Kínai Néphadsereg és ezeknek a tapasztalatoknak a felhasználása biztosította Mao-Ce-Tung katonái számára a győzelmet.

L. Z.